

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 21.2.2007
COM(2007) 62 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Darba kvalitātes un produktivitātes uzlabošana: Kopienas stratēģija par drošību un
veselības aizsardzību darbā 2007. līdz 2012. gadam**

(Dokuments attiecas uz EEZ)

{SEC(2007) 214}
{SEC(2007) 215}
{SEC(2007) 216}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Darba kvalitātes un produktivitātes uzlabošana: Kopienas stratēģija par drošību un veselības aizsardzību darbā 2007. līdz 2012. gadam

(Dokuments attiecas uz EEZ)

1. IEVADS

Šajā paziņojumā ir piedāvāta stratēģija par drošību un veselības aizsardzību darbā Eiropas Savienībā 2007. līdz 2012. gadam. Drošība un veselības aizsardzība darbā šodien ir viens no nozīmīgākajiem un izstrādātākajiem ES nodarbinātības un sociālo jautājumu politikas aspektiem¹. Pēdējās desmitgadēs pieņemts un piemērots liels skaits Kopienas tiesību aktu, ES dalībvalstīs ir uzlabojušies darba apstākļi un ievērojami samazinājies nelaimes gadījumu darbā un arodslimību skaits.

Eiropas Komisija 2002. gadā noteica jaunu Kopienas stratēģiju 2002. līdz 2006. gadam, kuras mērķis bija atjaunot darba drošības un veselības aizsardzības politiku. Tā balstījās uz vispārēju pieeju labu darba apstākļu nodrošināšanai, ņemot vērā darba vides izmaiņas un jaunu risku parādīšanos, jo īpaši psihosociālas izcelsmes riskus.

Kopienas stratēģijas par drošību un veselības aizsardzību darbā 2002. līdz 2006. gadam² novērtējuma ziņojuma nobeiguma daļā norādīts, ka šī stratēģija ir atjaunojusi valsts līmeņa risku novēršanas politiku ieviešanu, sniedz saskaņotus un pārliecinošus argumentus par labu partnerattiecībām kopēju mērķu sasniegšanai un risku novēršanas jomā iesaistītajām personām uzliek par pienākumu stratēģiski apsvērt, kā šos mērķus varētu īstenot; tā ir padziļinājusi sabiedrības izpratni par drošības un veselības aizsardzības darbā svarīgumu, kas ir kvalitātes vadības neatņemama daļa un viens no ekonomikas attīstības rādītāju un konkurētspējas noteicošajiem faktoriem.

Lisabonas stratēģijas ietvaros dalībvalstis atzina, ka kvalitātes un produktivitātes nodrošināšana darbā vietā var ļoti būtiski ietekmēt ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību. Ja darbavietā netiek nodrošināta efektīva drošība un veselības aizsardzība, tas var izraisīt darba kavējumus, kuru iemesls ir nelaimes gadījumi darbavietā un arodslimības, kā arī var radīt nepārejošu darbnespēju. Tam ir ne tikai būtisks vērā ņemams cilvēciskais faktors, bet tas arī negatīvi iespaido visu ekonomiku. Lielās ekonomiskās izmaksas, ko rada drošības un veselības aizsardzības darbā problēmas, kavē ekonomisko izaugsmi un negatīvi iespaido ES uzņēmumu konkurētspēju. Lielu šo izmaksu daļu sedz valsts finanšu un sociālās nodrošināšanas sistēmas.

¹ Politika, kas pamatojas uz EK Līguma 137. pantu.

² Kopienas stratēģijas par drošību un veselības aizsardzību darbā 2002.-2006. gadam novērtējuma ziņojums [SEC(2007) 214].

Eiropadome Stokholmas sanāksmē 2001. gadā apņēma līdz 2010. gadam palielināt ES vidējo nodarbinātības līmeni vīriešiem un sievietēm vecuma grupā no 55 līdz 64 gadiem līdz 50 %. Barselonas sanāksmē 2002. gadā Eiropadome secināja, ka „līdz 2010. gadam jācenšas panākt vidējā pensionēšanās vecuma pakāpenisku pieaugumu par apmēram pieciem gadiem”. Mūsdienu darba organizācija, kā arī drošības un veselības aizsardzības nodrošināšana darbavietā ļoti būtiski var iespaidot sekmīgu šā mērķa īstenošanu, nodrošinot labus darba apstākļus, palielinot personas darba spējas un aizkavējot darba ņēmēju priekšlaicīgu aiziešanu no darba tirgus.

Lai uzlabotu vīriešu un sieviešu nodarbinātību un profesionālās dzīves kvalitāti, ir arī jāpanāk virzība dzimumu līdztiesības jautājuma risināšanā. Nevienlīdzība gan profesionālajā vidē, gan ārpus tās var iespaidot sieviešu veselību un drošību darba vidē³ un tādējādi iespaidot viņu produktivitāti. Tomēr nedrīkst arī atstāt novārtā konkrētus jautājumus, kas skar uz vīriešu veselību un drošību darbavietā.

Eiropas Savienības un valstu politikām jāveicina tādas darba vides un arodveselības pakalpojumu izveide, kas darba ņēmējiem līdz vecumdienām ļautu produktīvi un pilnībā piedalīties darba dzīvē. Mums vajadzētu tiekties sasniegt situāciju, kurā darbs stiprina personas veselību un labsajūtu un kurā iespēja atrast un saglabāt darbu uzlabo iedzīvotāju vispārējo veselības stāvokli. Tādēļ ir svarīgi uzsvērt to, cik ļoti laba darba veselība var pozitīvi iespaidot vispārējo sabiedrības veselību. Darbavieta jo īpaši ir piemērota, lai veiktu pasākumus iespējamo risku novēršanai un veselības veicināšanai.

Kopienas stratēģija 2002. līdz 2006. gadam ir ievērojami samazinājusi nelaimes gadījumu darbā skaitu. Jaunā stratēģija 2007. līdz 2012. gadam nosaka vēl augstākus mērķus un paredz līdz 2012. gadam ES-27 samazināt darba negadījumu skaitu par 25 %, uzlabojot darba ņēmēju veselības aizsardzību un drošību un tādējādi sniedzot būtisku ieguldījumu ekonomikas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas veiksmīgā īstenošanā.

2. DROŠĪBAS UN VESELĪBAS AIZSARDZĪBAS DARBĀ GALVENIE UZDEVUMI

Kopienas stratēģijas 2002. līdz 2006. gadam novatoriskās pieejas pozitīvie rezultāti jau ir jūtami. Dalībvalstis ir guvušas reālus panākumus, izstrādājot tematiskākas stratēģijas un rīcības programmas. Laikā no 2000. līdz 2004. gadam (jaunākie pieejamie dati) letālu nelaimes gadījumu darbā skaits ES-15 ir samazinājies par 17 %, savukārt nelaimes gadījumu darbā, kuru dēļ prombūtne ir ilgāka par 3 dienām, skaits ir samazinājies par 20 %⁴. Gaidāms, ka šo pozitīvo tendenci apstiprinās arī jaunākie dati.

Neskatoties uz panāktajiem sasniegumiem, jaunākie ceturtnās ES aptaujas par darba apstākļiem rezultāti liecina, ka daudzi Eiropas Savienības darba ņēmēji vēl aizvien uzskata, ka darbs nelabvēlīgi iespaido viņu veselību un drošību:

³ "Ar darba drošību un veselības aizsardzību saistītie dzimumu līdztiesības jautājumi". Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, 2003. g.

⁴ SEC(2007) 214.

- apmēram 28 % Eiropas darba ņēmēju uzskata, ka viņi cieš no veselības problēmām, kas nav saistītas ar negadījumiem, bet kuras ir vai varētu būt izraisījis vai pasliktinājis viņu pašreizējais vai iepriekšējais darbs,
- vidēji 35% darba ņēmēju uzskata, ka darbs var apdraudēt viņu veselību.

Turklāt darba risku samazināšana nenotiek vienmērīgi:

- noteiktas darba ņēmēju kategorijas ir ļoti izteikti pakļautas darba riskam (jaunie strādnieki, pagaidu darbos nodarbinātie, vecāka gadagājuma nodarbinātie un migrējošie darba ņēmēji);
- noteiktas uzņēmumu kategorijas ir neaizsargātākas (jo īpaši MVU trūkst resursu, lai ieviestu kompleksas sistēmas darba ņēmēju aizsardzībai, lai gan dažus no tiem vairāk skar negatīvā drošības un veselības aizsardzības problēmu ietekme);
- noteiktas nozares vēl aizvien ir īpaši bīstamas (celtniecība/inženiertehniskie darbi, lauksaimniecība, zveja, transports, veselības aizsardzība un sociālie pakalpojumi).

Vairākas ar drošību un veselības aizsardzību saistītas problēmas, kas jau tika identificētas iepriekšējā ziņojuma periodā, kļūst aizvien aktuālākas. No tām svarīgākās ir:

- demogrāfiskās izmaiņas un strādājošās iedzīvotāju daļas novecošana;
- jauna veida nodarbinātības tendences, ieskaitot pašnodarbināto skaita pieaugumu, ārpalpojumu izmantošana un pieaugošo nodarbinātību MVU;
- jaunas skaitliski lielākas imigrantu plūsmas uz Eiropu.

Turklāt, aizvien pieaug strādājošo sieviešu skaits – kas bieži vien darbavietā izraisa dzimumu segregāciju. Tādēļ ir nepieciešams labāk izpētīt tos drošības un veselības aizsardzības aspektus, kas īpaši skar sievietes.

Arvien biežāk novērojami noteikti arodslimību veidi (muskuļu-skeleta sistēmas traucējumi, infekcijas un psiholoģiska stresa izraisītas slimības). Darba risku veids mainās līdz ar inovāciju ieviešanu, jaunu riska faktoru attīstību (vardarbība darbā, ieskaitot psiholoģisku un seksuālu uzmākšanos, atkarības) un darba vides izmaiņas (darba dzīve paliek aizvien saskaldītāka). Šīs izmaiņas nozīmē to, ka ir nepieciešama labāka problēmas izpratne, veicot specializētu pētījumu, lai noteiktu, kādi būtu efektīvākie risku novēršanas pasākumi. Visbeidzot, Kopienas tiesību aktu ieviešanas līmenis dažādās dalībvalstīs būtiski atšķiras.

Visu šo iemeslu dēļ ir jāturpina iesāktais darbs, lai turpmāko piecu gadu laikā veicinātu drošību un veselības aizsardzību darbā.

3. KOPIENAS STRATĒGIJAS MĒRĶI 2007.–2012. GADAM

Galvenais Kopienas stratēģijas mērķis laikposmam no 2007. līdz 2012. gadam ir nepārtraukta, noturīga un pastāvīga arodslimību un nelaimes gadījumu darbā skaita samazināšana. Komisija uzskata, ka vispārējais šā laikposma mērķis ir ES–27 samazināt kopējo nelaimes gadījumu darbā skaitu uz 100 000 strādājošajiem par 25%.

Lai īstenotu šo vērienīgo mērķi, ir paredzēti šādi galvenie instrumenti:

- ES tiesību aktu pareizas ieviešanas nodrošināšana (sk. 4.1, 4.2. punktu);
- atbalsts MVU spēkā esošo tiesību aktu ieviešanā (sk. 4.1. punktu);
- pielāgot tiesisko regulējumu izmaiņām darbavietās, kā arī to vienkāršot, jo īpaši attiecībā uz MVU (sk. 4.3. punktu);
- veicināt valstu stratēģiju izstrādi un ieviešanu (sk. 5. punktu);
- veicināt darba ņēmēju attieksmes maiņu, kā arī iedrošināt viņu darba devējus īstenot veselības aizsardzības pasākumus (sk. 6. punktu);
- pilnībā izstrādāt metodes jaunu potenciālu risku identificēšanai un izvērtēšanai (sk.7. punktu);
- uzlabot jau panākto rezultātu uzraudzību (sk. 8. punktu);
- veicināt drošību un veselības aizsardzību starptautiskā līmenī (sk. 9. punktu).

4. MODERNA UN EFEKTĪVA LIKUMĪGA PAMATA IEVIEŠANA

4.1. Kopienas tiesību aktu ieviešanas stiprināšana

Kopienas *acquis* efektīva ieviešana ir nepieciešama, lai aizsargātu darba ņēmēju dzīvību un veselību un nodrošinātu to, ka visi uzņēmumi, kas darbojas lielajā Eiropas Savienības tirgū ir pakļauti vienotiem noteikumiem.

Komisija 2004. gadā pieņēma ziņojumu par Direktīvas 89/391/EEK (pamatdirektīva) un tās piecu atsevišķo direktīvu praktisku īstenošanu⁵. Ziņojuma galvenie secinājumi apstiprina direktīvu pozitīvo iespaidu uz valstu aizsardzības līmeņiem. Tomēr ziņojumā minēti arī nopietni trūkumi Kopienas tiesību aktu piemērošanā, jo īpaši riskam pakļautajās nozarēs un attiecībā uz visneaizsargātākajām darba ņēmēju kategorijām (jaunieši, strādājošie uz noteikta laika līgumiem un strādājošie ar zemu kvalifikāciju), īpaši MVU un valsts sektorā.

Kopienas tiesību aktu rūpīgāka ievērošana ievērojami samazinās nelaimes gadījumu un arodslimību skaitu. Lai sasniegtu šo mērķi, ir jāpanāk lielāka iesaistīšanās gan Kopienas, gan valstu līmenī.

⁵ COM(2004) 62., 5.2.2004.

Komisija, pildot savu uzdevumu attiecībā uz Līgumu uzraudzību, nodrošinās Kopienas direktīvu efektīvu transponēšanu un īstenošanu. Komisija palīdzēs dalībvalstīm šā mērķa īstenošanā, vienlaikus saglabājot vislielāko modrību, un vajadzības gadījumā īsteno pārkāpumu procedūras, kā jau tas noticis iepriekš.

Dalībvalstis savukārt apņemas īstenot Kopienas tiesību aktu pilnīgu ieviešanu. Šajā kontekstā, Komisijas uzmanība jo īpaši ir pievērsta drošībai un veselības aizsardzībai Eiropas Savienības uzņēmumos. Jāpievērš lielāka uzmanība MVU īpašai situācijai un vajadzībām – jo īpaši attiecībā uz iespējamu risku novērtējumu un strādājošo dalību un apmācību, kā arī apstākļiem nozarēs ar tradicionāli augstu riska līmeni, kā lauksaimniecība, celtniecība un transports

Valstu stratēģijās savukārt par prioritāti ir jāuzskata instrumentu kopuma ieviešana, kas nodrošinātu tiesību aktu augsta līmeņa ievērošanu, jo īpaši MVU un nozarēs ar īpaši augstu riska līmeni:

- labas prakses ieviešana vietējā līmenī;
- ierēdņu un strādnieku apmācība;
- vienkāršu instrumentu izstrāde, lai atvieglotu risku novērtējumu;
- vienkāršā valodā uzrakstītas informācijas un vadlīniju izplatīšana, kuras būtu viegli saprotamas un piemērojamas;
- efektīvāka informācijas izplatīšana un labāka pieejamība padomdevējiem dienestiem;
- ārēju augsti kvalitatīvu riska novēršanas dienestu pieejamība par pieejamu cenu;
- darba inspektoru kā vidutāju iesaistīšana, lai MVU veicinātu tiesību aktu labāku ievērošanu; vispirms ar izglītojošiem līdzekļiem, pamudinājumu un iedrošināšanu, un, vajadzības gadījumā, piemērojot piespiedu līdzekļus;
- stimulējošu ekonomisku līdzekļu piemērošana Kopienas līmenī (piemēram, izmantojot struktūrfondus) un valsts līmenī jo īpaši attiecībā uz maziem uzņēmumiem un MVU.

Komisija, īstenojot jauno programmu *PROGRESS* un sadarbībā ar Darba drošības un veselības aizsardzībai padomdevēju komiteju (*ACSH*), turpinās praktisku rokasgrāmatu izstrādi pareizai Direktīvas 92/57/EKK (pagaidu vai pārvietojami būvlaukumi)⁶, 2004/40/EK (elektromagnētiskie lauki)⁷ un 2006/25/EK (mākslīgais optiskais starojums)⁸ piemērošanai. Vajadzības gadījumā vadlīnijas ņems arī vērā gaidāmo zinātnes komitejas viedokli par eventuāliem un nesen identificētiem veselībai bīstamiem riskiem.

Eiropas darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra (Eiropas aģentūra) nodrošinās, ka tās pasākumi labākās prakses izpratnei, veicināšanai un izplatībai vairāk tiek vērsti uz nozarēm ar augstu riska faktoru un MVU.

ACSH turpinās darbu, ne vien lai identificētu jomas, kurām ir vajadzīgas labas prakses rokasgrāmatas, bet arī lai nodrošinātu to, ka šīs rokasgrāmatas MVU ir vieglāk saprotamas.

Prakse atklāj grūtības, ar kādām sastopas piemērojot drošības un veselības aizsardzības tiesību aktus apakšlīgumiem, kuros katrs darba devējs cenšas riska novēršanas pasākumus attiecināt tikai uz saviem darbiniekiem. Šādām situācijām, kas kļūst arvien biežākas, ir jāpievērš lielāka uzmanība gan valstu, gan Kopienas līmenī.

Komisija kopīgi ar *ACSH* izskatīs veidus, kā vairāki uzņēmēji var sadarboties, ja vienā darbavietā pastāv vairāki apakšlīguma līmeņi; viņi arī nolems vai ieteikumi ir vajadzīgi.

Pamatdirektīvas 89/391/EEK 7. panta piemērošana atklāj būtiskas atšķirības attiecībā uz riska novēršanas dienestu sniegto pakalpojumu kvalitāti, segumu un pieejamību. To varētu izskaidrot ar atšķirīgu pieeju dalībvalstu definīcijās par nepieciešamām iemaņām un zināšanām, kā arī pārāk lielu ārvalsts pakalpojumu daļu riska novēršanas pasākumu īstenošanā.

Novērtējot situāciju Eiropas līmenī, Komisija izskatīs vajadzību pieņemt ieteikumu, ar kuru dalībvalstis aicinās uzņemties iniciatīvu nodrošināt kvalitatīvu riska novēršanas dienestu pieejamību, jo īpaši MVU, ja pašā uzņēmumā nav šādu kompetenču.

4.2. Stiprināt sadarbību tiesību aktu piemērošanas uzraudzībai

Efektīva un atbilstoša valsts tiesību aktu piemērošana, kas transponē Kopienas *acquis* par darba drošību un veselības aizsardzību, ir būtisks nosacījums, lai nodrošinātu salīdzināmus aizsardzības līmeņus visās dalībvalstīs. Komisija turpinās Kopienas līmenī veicināt Vecāko darba inspektoru komitejas (*SLIC*) darbību, lai uzlabotu tiesību aktu piemērošanas uzraudzības un kontroles efektivitāti, atvieglotu sadarbību starp darba inspekcijām un veicinātu darbības saistībā ar īpašām riska nozarēm.

⁶ OV L 245, 26.8.1992., 6. lpp.

⁷ OV L 159, 30.4.2004., 1. lpp.

⁸ OV L 114, 27.4.2006., 38. lpp.

SLIC ir aicināta:

- izskatīt iemeslus, kas ir par pamatu atšķirīgam negadījumu skaita darbā sastopamības līmenim dažādās dalībvalstīs, un dalīties savā pieredzē par novatoriskiem risinājumiem, kas pierādījuši savu efektivitāti,
- padziļināt REACH regulas ietekmes izvērtējumu, izskatīt par darba inspekciju lomu un attīstīt sinerģijas sadarbībā ar citām atbildīgām inspekcijas iestādēm, kas atbildīgas par tirgus un vides aizsardzības politikas uzraudzību,
- vairāk attīstīt informācijas apmaiņas metodes par problēmām tiesību aktu piemērošanā, kas ļautu tās risināt kopīgiem spēkiem,
- stiprināt sadarbību ar ACSH, īpaši sagatavojot tiesību aktu iniciatīvas un direktīvu īstenošanas novērtējumu.

Valsts līmenī ir jāparedz atbilstoši līdzekļi, lai darba inspekcijām palīdzētu nodrošināt to, ka attiecīgās personas ievēro savas saistības, un, lai inspekcijas būtu spējīgas izmantot savas tiesības, tostarp kontroļu veikšanu, kurām seko preventīvs un proporcionāls sods un tiesvedība par drošības un veselības aizsardzības noteikumu neievērošanu. Jaunas problēmas, ieskaitot imigrantu plūsmas, pamato mērķtiecīgāku kontroļu veikšanu un inspektoru padziļinātu apmācību.

4.3. Likumīgā pamata vienkāršošana un tā piemērošana izmaiņām

Komisija centīsies nodrošināt likumīgā pamata piemērošanu, lai ņemtu vērā jaunākos tehniskos jauninājumus un darba vides izmaiņas, vienlaikus ievērojot principu, ka tiesību aktiem ir jābūt saskaņotiem, vienkāršiem un efektīviem, un pildot Kopienas mērķi par uzņēmumu administratīvo izmaksu samazināšanu.

Komisija:

- turpinās darbu apspriedēs ar sociālajiem partneriem, lai atrastu veidu kā uzlabot risku novēršanu attiecībā uz muskuļu-skeleta sistēmas traucējumiem, kancerogēniem un inficēšanos, saduroties ar šļircēm,
- pieņems trešo sarakstu ar orientējošām ķīmisko vielu robežvērtībām,
- izstrādās novērtējuma ziņojumu par to, kā tiek īstenota Direktīva 92/57/EEK (pagaidu vai pārvietojamajos būvlaukumi) un 92/58/EEK (drošības un/vai veselības aizsardzības zīmes darba vietā)⁹, 92/91/EEK (minerālu ieguve rūpniecības nozarēs, kas pielieto urbšanu)¹⁰ un 92/104/EEK (virszemes un apakšzemes minerālu ieguves rūpniecības nozares)¹¹, kā arī 92/29/EEK (medicīniskā palīdzība uz kuģiem)¹² un 93/103/EK (zvejas kuģi)¹³,
- novērtēs pasākumus, kas veikti pēc ieteikumiem par migrējošajiem darba ņēmējiem¹⁴, un saistībā ar Eiropas Savienības arodslimību sarakstu¹⁵.

Administratīvās un normatīvās sistēmas novērtējums un tās vienkāršošana joprojām ir Komisijas prioritāšu sarakstā atbilstoši principiem, kas noformulēti paziņojumos „Labāks regulējums izaugsmei un darbavietām Eiropas Savienībā un „Kopienas Lisabonas programmas ieviešana -”¹⁶ normatīvās vides vienkāršošanas stratēģija”¹⁷.

Komisija:

- turpinās darbu pie „drošības un veselības aizsardzības” direktīvu kodificēšanas, izskatot tiesību aktu vienkāršošanas iespējas, lai samazinātu nevajadzīgas administratīvās izmaksas, tomēr neietekmējot šajā paziņojumā noteikto mērķu īstenošanu,
- piedāvās grozījumus lēmumam par *SLIC*, lai samazinātu komitejas locekļu skaitu un uzlabotu darbību,
- iedrošinās vienotas metodikas izstrādi direktīvu par drošību un veselības aizsardzību darbā novērtējumam, ņemot vērā gaidāmo direktīvu par to, kā vienkāršot un racionalizēt ziņojumus par praktisku ieviešanu¹⁸.

Valsts līmenī ikvienam mēģinājumam jūtami vienkāršot uzņēmumu situāciju ir jāīstenojas valsts tiesību aktu vienkāršošanā un uzlabošanā, nesamazinot jau pastāvošos aizsardzības līmeņus. Komisija jau piedāvāja, ka tiesību normu uzlabošana ar mērķi tās vienkāršot ir jāiekļauj „Lisabonas” valstu programmās, un iesaka dalībvalstīm ziņot par jau uzsāktajām vai vēl tikai plānotajām darbībām.

⁹ OV L 245, 26.8.1992., 23. lpp.

¹⁰ OV L 348, 28.11.1992., 9. lpp.

¹¹ OV L 404, 31.12.1992., 10. lpp.

¹² OV L 113, 30.4.1992., 19. lpp.

¹³ OV L 307, 13.12.1993.

¹⁴ OV L 53, 28.2.2003., 45. lpp.

¹⁵ OV L 238, 25.9.2003., 28. lpp.

¹⁶ COM(2005) 97., 16.3.2005.

¹⁷ COM(2005) 535., 25.10.2005.

¹⁸ COM(2006) 390., 14.7.2006.

5. IEDROŠINĀT VALSTU STRATĒGIJU ATTĪSTĪBU UN ĪSTENOŠANU

Kopienas stratēģijas panākumi ir atkarīgi no dalībvalstu apņemšanās pieņemt saskaņotas valstu stratēģijas, kas nosaka kvantitatīvus mērķus nelaiemes gadījumu darbā un arodslimību skaita samazināšanai mērķa nozarēs un uzņēmumos ar vissliktākajiem rādītājiem un visizplatītākajiem riskiem, un neaizsargātākajiem darbiniekiem. Šīs stratēģijas jāizstrādā balstoties uz detalizētu valsts situācijas novērtējumu, aktīvi piedaloties un apspriežoties ar visām iesaistītajām personām, jo īpaši sociālajiem partneriem.

ACSH darbosies kā privilēģēts forums trīspusējai informācijas apmaiņai par valstu stratēģiju saturu, to mērķiem, uzņēmumu darbībām, veidam kā tās saistās ar Kopienas stratēģiju un panāktās attīstības uzraudzībai. ACSH arī nodrošinās pieredzes un labas prakses apmaiņu un centīsies nodrošināt, lai valstu stratēģijas tiek izstrādātas saskaņoti un visā ES nodrošina vienādus aizsardzības līmeņus.

Četras jomas, kurām valstu stratēģijās jāpievērš īpaša vērība:

5.1. Veselības aizsardzības preventīvo pasākumu efektivitātes uzlabošana

Veselībai kaitīgi darba apstākļi var atstāt ilgstošu ietekmi uz veselību, izraisīt arodslimības un veselības traucējumus, kas var uzliesmot vēlāk, pat divdesmit gadus pēc to iedarbības darbavietā, piemēram, azbesta gadījumā. Darba ņēmēju veselības uzraudzība ir viens no svarīgākajiem preventīvajiem līdzekļiem.

Komisija iedrošina dalībvalstis un uzņēmumus sistemātiski apkopot un analizēt darbinieku veselības uzraudzības datus, lai uzlabotu preventīvos pasākumus, tomēr izvairoties paaugstināt prasības, kurām ir pakļauti uzņēmumi. Valstu veselības aizsardzības sistēmām ir jāiesaistās aktīvāk, piemēram, rīkojot kampaņas, lai uzlabotu ārstu informētību par savu pacientu iepriekšējām saslimšanām un darba apstākļiem.

5.2. Rīcība, lai veicinātu darba ņēmēju rehabilitāciju un atgriešanos darbā

Katru gadu vairāk kā 350 000 darba ņēmēji ir spiesti mainīt darbu pēc tam, kad ir cietuši nelaiemes gadījumā darbā, 300 000 darba ņēmējiem ir dažāda līmeņa invalidāte un 15 000 pilnībā ir izslēgti no darba tirgus¹⁹.

Dalībvalstis tiek mudinātas valsts stratēģijās iekļaut īpašus pasākumus (finansiālais atbalsts, individualizētas apmācības programmas utt.), kas būtu vērsti uz to darba ņēmēju rehabilitāciju un atgriešanās darbā veicināšanu, kas uz ilgu laiku izslēgti no darba tirgus pēc nelaiemes gadījuma darbā, arodslimības vai invaliditātes.

¹⁹ Eurostat – Pārskats par 1999. gada darba spēku. *ad hoc* modulis "Nelaiemes gadījumi darbā un ar darbu saistītās veselības problēmas", publikācija "Eiropas Savienības Panorāmā: darbs un veselība ES; statistikas apkopojums".

5.3. Attiecīgi reaģēt uz sociālām un demogrāfiskām izmaiņām

Problēmas, ko rada ES demogrāfiskās izmaiņas, ir apskatītas Komisijas paziņojumā „Eiropas demogrāfiskā nākotne – kā pārvērst problēmu par iespēju”²⁰. Darba drošības un veselības aizsardzības politika var palīdzēt risināt šīs problēmas, vispirms piemērojot darba vidi individuālajām vajadzībām un piemērojot pārbaudītus ergonomiskus principus darba vides plānojumā un darba organizācijā.

Lai arī, protams, liela vērtība ir jāpiegriež Eiropas Savienības novecojošai strādājošo iedzīvotāju daļai, tomēr nedrīkst aizmirst par jaunāko strādnieku situāciju, īpaši attiecībā uz jauniešiem, kas jo īpaši ir pakļauti ar darba vidi saistītiem riskiem. Nevērīgas attieksmes pret šo aspektu rezultātā riska faktors var apdraudēt jaunāka gadagājuma strādājošos un veicināt nākotnes problēmas.

Eiropas Aģentūra tiek aicināta, izmantojot savu riska observatoriju, sagatavot ziņojumu par konkrētām drošības un veselības aizsardzības problēmām, ko rada aizvien pieaugoša sieviešu, migrējošo darba ņēmēju un pašu jaunāko, bet arī vecākā gadagājuma strādājošo integrēšana darba tirgū. Ziņojums palīdzēs precīzi noteikt un uzraudzīt tendences un jaunus riskus, un noteikt vajadzīgos pasākumus.

5.4. Stiprināt politiku saskaņotību

Lai efektīvi darbotos, Eiropas Savienības darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība un veicināšana pieprasa efektīvu Kopienas un valstu līmeņa koordināciju starp darba drošības un veselības aizsardzības politiku un citām politikām, kas var ietekmēt šo jomu. Jāveic vajadzīgie pasākumi, lai izmantotu sinerģijas un uzraudzītu atbilstību, jo īpaši attiecībā uz šādām politikām:

- sabiedrības veselība;
- reģionālā attīstība un sociāla kohēzija;
- valsts iepirkumi;
- nodarbinātība un restrukturizācija.

²⁰ COM(2006) 571.

Komisija nodrošinās darba drošības un veselības aizsardzības iniciatīvu izstrādi atbilstoši sabiedrības veselības politikai, kas vērsta uz slimību aizmetņu novēršanu un veselīgas darba dzīves pagarināšanu. Šīs stratēģijas īstenošana, jo īpaši ņems vērā rezultātus, kas tiks apkopoti pēc 2007. gadā ar Zaļo grāmatu veiktās aptaujas "Par Eiropu bez tabakas dūmiem: politikas risinājumi Eiropas Savienības līmenī", kā arī apspriešanās "Iedzīvotāju garīgās veselības uzlabošana. Īstenojot stratēģiju garīgās veselības uzlabošanai ES", kas noslēdzās 2006. gada maijā, rezultātus.

Ar starpresoru darba grupas par drošību un veselības aizsardzību darbā palīdzību Komisija uzraudzīs, lai, uzsākot iniciatīvas citās politikas jomās, tiktu ņemta vērā to ietekme uz drošību un veselības aizsardzību darbā.

Īpaši Komisija izskatīs iespējas, ko sniedz dažādas Kopienas programmas un fondi, kuri var tikt izmantoti, lai uzlabotu darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības līmeni.

6. VEICINĀT ATTIEKSMES MAIŅU

Tiesību akti var iespaidot attieksmes modeļu maiņu. Stratēģijai, kuras mērķis ir veicināt preventīvu kultūras veicināšanu, ir jāvēršas pie visiem sabiedrības slāņiem, tai jāsniedzas tālāk par darbavietu un darbaspējīgajiem iedzīvotājiem. Tai jāpalīdz veidot vispārēja kultūra, kas augstu vērtē veselības aizsardzību un iespējamo risku novēršanu.

6.1. Drošības un veselības aizsardzības integrēšana izglītības un apmācības programmās

Īstenojot 2002.-2006. gada stratēģiju, valsts, reģionālā un vietējā līmenī gūtā pieredze rāda, cik svarīgi ir attīstīt risku novēršanas kultūru visu izglītības līmeņu apmācības programmās un visās jomās, ieskaitot profesionālo un augstāko izglītību. Pamatskolas izglītībai ir nozīmīga loma, jo pamata preventīvie refleksi attīstās tieši bērnībā.

Īpaša uzmanība ir jāpievērš jauno uzņēmēju izglītošanai par drošību un veselības aizsardzību darbā, kā arī uzņēmumā strādājošo informēšanai par iespējamajiem riskiem, veidiem kā tos novērst un kā ar tiem cīnīties. Tas jo īpaši ir svarīgi attiecībā uz MVU un migrējošajiem darba ņēmējiem.

Eiropas Sociālajam Fondam šajā kontekstā ir ļoti būtiska loma – atbalstot dalībvalstu iniciatīvas attīstīt preventīvu drošības un veselības aizsardzības darbā kultūru.

Eiropas Aģentūrai tiks prasīts pārbaudīt, kādā līmenī dalībvalstis ir integrējušas drošības un veselības aizsardzības jautājumus profesionālās apmācības (profesionālās) politikās. Balstoties uz šo informāciju un ACSH viedokli, Komisija izlems, vai ir jātagatavo ieteikuma priekšlikums.

Dalībvalstis ir aicinātas plašāk izmantot Eiropas Sociālā Fonda un citu Kopienas fondu sniegtās iespējas, lai izstrādātu apmācības projektus darba devējiem un darba ņēmējiem par drošību un veselības aizsardzību darbā.

6.2. Veselīgākas un drošākas darbavietas: veselības aizsardzības uzlabošana un informācijas izplatīšana uzņēmumos

Uzņēmumi, kas investē savu strādājošo veselības aizsardzībā, izmantojot aktīvas preventīvas politikas, sasniedz jūtamus rezultātus: samazinās izmaksas darbinieku prombūtnes dēļ, samazinās kadru mainība, pieaug klientu apmierinājums, pieaug motivācija, uzlabojas kvalitāte un uzņēmuma tēls. Šos pozitīvos rezultātus iespējams uzlabot – iedrošinot darbiniekus, kas strādā veselīgā vidē, pārņemt tādu dzīvesveidu, kas uzlabotu viņu vispārējo veselības stāvokli.

Komisija rosina dalībvalstis valsts stratēģijā paredzēt īpašas iniciatīvas, kas uzņēmumiem (īpaši MVU) nodrošinātu tehniska atbalsta un konsultatīva dienesta par strādājošo veselības aizsardzības veicināšanu pieejamību.

Komisija lūdz Eiropas Aģentūru apkopot un izplatīt informāciju, kura būtu paredzēta darba veselības aizsardzības veicināšanas kampaņu atbalstam, sinerģijā ar stratēģiju un Kopienas programmām sabiedrības veselības jomā.

Komisija lūdz Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fondu apskatīt šādu kampaņu lietderību.

Cilvēku attieksmes maiņa attiecībā pret darba drošības un veselības aizsardzības darbā jautājumiem, cita starpā ietver uzņēmuma darba ņēmēju informēšanu un nodrošināšanu, ka noteikumi par darba ņēmēju informēšanu, apmācību un dalību tiek piemēroti pilnībā un efektīvi, ļaujot tiem iegūt atbilstošas profesionālas zināšanas, izstrādāt preventīvus refleksus un droši izpildīt savus pienākumus.

Informētība, jo īpaši MVU, var tikt pastiprināta, saistībā ar preventīvajiem pasākumiem piemērojot tiešus vai netiešus ekonomiskos stimulus. Šādi stimulējoši pasākumi varētu ietvert iespējamu atlaidi no sociālajām iemaksām vai prēmijām atkarībā no investīciju apjoma, kas veiktas darba vides uzlabošanai un/vai nelaimes gadījumu samazināšanai; ekonomisku atbalstu drošības un veselības aizsardzības kontroles sistēmu izveidei; drošības un veselības aizsardzības prasību iestrādāšana līgumtiesību piešķiršanas procedūrās.

Eiropas Aģentūra tiks aicināta izstrādāt īpaši MVU paredzētas informatīvas nozaru kampaņas un veicināt darba drošības un veselības aizsardzības pārvaldi uzņēmumos - izmantojot pieredzes apmaiņu un labas prakses apmaiņu, kas domātas konkrētām nozarēm.

Sociālie partneri nozaru sociālajā dialogā ir aicināti izstrādāt iniciatīvas un nodrošināt, ka darba ņēmēju pārstāvjiem tiek piešķirta nozīmīgāka koordinējoša loma darba risku sistemātiskā pārzināšanā.

7. CĪŅA AR JAUNIEM UN AIZVIEN BĪSTAMĀKIEM RISKIEM

7.1. Jaunu risku identificēšana

Ir nepieciešami gan fundamentāli pētījumi, gan lietišķi pētījumi, lai vairotu informētību par drošību un veselības aizsardzību darbā, lai identificētu cēloņus un sekas un lai izstrādātu preventīvus risinājumus un novatoriskas tehnoloģijas. Zinātniskie pētījumi sniedz argumentus un pierādījumus, uz kuriem būtu jābalsta politiski lēmumi.

Pētniecības prioritātēs būtu jāiekļauj psihosociālas izcelsmes jautājumi, muskuļu-skeleta sistēmas traucējumi, bīstamas vielas, informētība par reproduktīviem riskiem, darba veselības un drošības pārvalde, riski, kas saistīti ar vairākiem savstarpēji saistītiem faktoriem (piemēram, darba organizācija un darba vides koncepts, ergonomija, kombinēta fizisku un ķīmisku vielu iedarbība) un potenciāli ar nanotehnoloģijām saistīti riski.

Kopienas līmenī darbs šajā jomā tiks turpināts, cita starpā īstenojot septīto izpētes pamatprogrammu, ar tehnoloģiskās platformas darba drošībai un vides aizsardzībai atbalstu, kuras stratēģiskās izpētes programma publicēta 2006. gadā. Vairāki jautājumi jau ir identificēti nākamajiem priekšlikumu iesniegšanas uzaicinājumiem dažādās jomās – veselība, nanozinātne, nanotehnoloģijas, jauni ražošanas materiāli un tehnoloģijas, sociālekonomiskās zinātnes un humanitārās zinātnes – šajā pamatprogrammā: drošības un veselības aizsardzības darbā ekonomiskās dimensijas novērtējums un darba ņēmēju pakļaušana nanodaļiņu iedarbībai, industriālā riska kontrole, aizsargaparīkojums un strukturālā drošība. Būtu jāpievieno, ka ir vajadzīga labāka koordinācija starp valstu izpētes programmām. Valstu tehnoloģisko platformu īstenošana šajā jautājumā var būt būtiska nozīme.

Eiropas aģentūra ir aicināta mudināt valstu drošības un veselības aizsardzības izpētes institūtus izstrādāt kopējas prioritātes, veicināt rezultātu apmaiņu un izpētes programmās iekļaut darba drošības un veselības aizsardzības prasības.

Eiropas aģentūras riska observatorijai būtu jāuzlabo potenciālu risku noteikšana, ieskaitot tos riskus, kas saistīti ar jaunajām tehnoloģijām, bioloģiskajiem riskiem, cilvēks–mehānisms kompleksiem saskarpunktiem un demogrāfiskās attīstības ietekmi.

Komisija mudina dalībvalstis un to sociālos partnerus veicināt praktisku un ātru fundamentālās izpētes rezultātu piemērošanu, nodrošinot uzņēmumus (jo īpaši MVU) ar vienkāršiem preventīviem instrumentiem.

7.2. Garīgās veselības uzlabošana darbavietā

Šodien problēmas, kas saistītas ar sliktu garīgo veselību, ir ceturtais visbiežāk novērotais cēlonis darba nespējai. PVO uzskata, ka līdz 2020. gadam par galveno darba nespējas iemeslu kļūs depresija. Darbavietā var būt īpaši piemērota, lai veicinātu labāku garīgo veselību un psiholoģisku problēmu novēršanu.

Komisija mudina dalībvalstis integrēt valstu stratēģijās īpašas iniciatīvas risku novēršanai un garīgās veselības veicināšanai sinerģijām ar attiecīgajām Kopienas iniciatīvām, ieskaitot personu ar garīgiem traucējumiem nodarbināšanu.

Komisija uzsver sarunu nozīmi starp sociālajiem partneriem par vardarbības un uzmākšanos darbā riska novēršanu un aicina izdarīt secinājumus saistībā ar novērtējumu par Eiropas pamatnolīguma par darba izraisītu stresu īstenošanu.

8. SASNIEGTĀ PROGRESA NOVĒRTĒJUMS

Vajadzīgs izstrādāt jaunus instrumentus sasniegtā progresa un visu iesaistīto personu paveiktā novērtēšanai gan valstu, gan Eiropas Savienības līmenī, lai nodrošinātu atbilstīgu šīs stratēģijas īstenošanas kontroli.

Kopienas statistikas programmas kontekstā, Komisija pieņēma Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikumu, kura nolūks, cita starpā, ir apvienot ESND²¹ un EODS²² metodikas un nodrošināt to, ka dalībvalstis sistemātiski Komisijai nodod savus administratīvos datus. Izmantojot iedzīvotāju aptaujas, Komisija arī pastiprinās statistiskās informācijas apkopošanu par drošību un veselības aizsardzību darbā.

Komisija kopā ar ACSH izstrādās vienotu sistēmu informācijas par valstu stratēģijām apkopošanai un apmaiņai, noteikto mērķu izpildes un valstu preventīvo struktūru novērtējumam. Komisija sekmēs kvalitatīvo rādītāju izstrādi, lai uzlabotu datus, ko sniedz Eiropas statistikas un sabiedriskās domas aptaujas par veselības aizsardzību un drošību darbā.

9. DROŠĪBAS UN VESELĪBAS AIZSARDZĪBAS DARBĀ VEICINĀŠANA STARPTAUTISKĀ LĪMENĪ

Arvien pieaugošās ekonomikas globalizācijas apstākļos ES interese, īstenojot daudzpusēju sadarbību ar kompetentām starptautiskām iestādēm un īstenojot divpusēju sadarbību ar trešām valstīm, ir uzlabot nodarbinātības standartus visā pasaulē. ES arī jāpalīdz kandidātvalstīm sagatavoties Kopienas *acquis* īstenošanai. Šajā kontekstā ES jāveicina tās preventīvo principu iestrāde darba drošības un veselības aizsardzības politikā:

- stiprinot sadarbību ar Starptautisko darba organizāciju (SDO), Pasaulē veselības organizāciju (PVO) un citām starptautiskām organizācijām, lai visā pasaulē veicinātu augstāku aizsardzības līmeni;
- sadarbojoties ar citām valstīm, lai veicinātu Globālās drošības un veselības aizsardzības darbā stratēģijas, kuru SDO pieņēma 2003. gadā, īstenošanu, kā arī 2006. gadā pieņemtās Konvencijas par drošību un veselības aizsardzību darbā ratifikāciju;
- mudinot dalībvalstis ratificēt Starptautiskās darba organizācijas konvencijas;

²¹ Eiropas statistika par nelaimes gadījumiem darbā.

²² Eiropas statistikas par arodslimībām.

- sadarboties ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām, lai panāktu aizliegumu azbesta vai to saturošu izstrādājumu ražošanai, tirdzniecībai un izmantošanai, kā arī lai uzlabotu vispārējo drošību un veselības aizsardzību darbā;
- ieviešot pārskatu prasības par nopietniem negadījumiem, uzlabot datu apkopošanu par nelaimes gadījumiem darbā un tādējādi atvieglot šādu datu salīdzināšanu;
- stiprinot sadarbību ar ekonomiski attīstākajām valstīm, piemēram, ASV, Kanāda, Austrālija un Japāna, un valstīm ar strauji augošu ekonomiku, piemēram, Ķīna un Indija.
- atbalstot kandidātvalstis, tām īstenojot *acquis* drošības un veselības aizsardzības darbā nozarē.

10. SECINĀJUMI

Ekonomisku un cilvēcisku iemeslu dēļ, drošībai un veselības aizsardzībai darbā ir jāieņem redzama vietu Kopienas politikas dienas kārtībā.

Lisabonas stratēģijas apņemšanās, palielinot konkurētspēju, uzlabot nodarbinātību un produktivitāti, prasa visu iesaistīto pušu lielāku ieguldījumu, lai ES uzlabotu situāciju drošības un veselības aizsardzības darbā jomā. Drošības un veselības aizsardzībai darbā ir kritiska nozīme uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes palielināšanā un sociālās aizsardzības sistēmu ilgtspējības nodrošināšanā, jo tādējādi tiek samazinātas izmaksas par nelaimes gadījumiem darbā, incidentiem un slimībām un palielināta darbinieku motivācija. Nelaimes gadījumi darbā un arodslimības sastāda ļoti lielu privāto un valsts sociālās aizsardzības sistēmu izmaksu daļu un prasa integrētu, koordinētu un stratēģisku pieeju šīs problēmas risināšanā, kā arī sadarbību starp galvenajām iesaistītajām pusēm Eiropas Savienībā attiecībā uz Kopienas un valstu politiku izstrādi. Komisija sadarbībā ar pārējām iesaistītajām pusēm Sociālās programmas progresa ziņojumā precizēs konkrētus pasākumus – norādot precīzu to īstenošanas grafiku– kas papildinās dalībvalstu ieplānotos pasākumus.

Komisijas mērķis ir ar šo paziņojumu iedrošināt visas iesaistītās puses darboties kopīgi, lai samazinātu augstās nelaimes gadījumu darbā un arodslimību izmaksas, kā arī, lai panāktu, ka labsajūta darbā Eiropas Savienības iedzīvotājiem ir ikdienas realitāte, un tādējādi panāktu būtisku virzību 2005. gada 10. maijā pieņemtās Pilsoņu programmas īstenošanā.